

Pääkirjaston väistötila. Lausunto valtuustosalin soveltuvuudesta kirjastotoimintaan

Teknisen, kasvatus- ja opetuslautakunnan sekä hyvinvointilautakunnan yhteiskokouksessa 16.3.2022 käsiteltiin toimialojen toimintansa järjestämiseen tarvitsemien tilojen kuntoa sekä korjaustarvetta kuntokartoituksista saatujen tulosten pohjalta.

Pääkirjaston osalta tuotiin esiin mm., että pääkirjaston tilassa altistumisolosuhteet ovat siellä työskenteleville erittäin todennäköiset ja että toimialajohto on sulkenut rakennuksen työsuojeluperustein. Ellei näin olisi toimittu, tilan olisi sulkenut aluehallintovirasto.

Hyvinvointilautakunta käsitteli pääkirjaston väistötiloja kokouksessaan 8.2.2022 asiana § 9 sekä päätti väistötilavalmistelun jatkosta 16.3.2022 asiana § 23, jossa kunnanhallitukselle esitettiin päätettäväksi, että pääkirjastolle hankitaan tarvetta vastaavat vuokrattavat tilaelementit ja että selvitys uudisrakennuksen toteuttamisen vaihtoehtoista käynnistetään.

Asiassa § 23 esiteltiin päätöksenteon pohjaksi neljä vaikutuksiltaan ennakoarvioitua väistötilaratkaisua. Päätökseksi tulleen rakennuselementtiratkaisun lisäksi kolme muuta vaihtoehtoa olivat vanha nuorisotalo, ns. vanhan apteekin tila sekä Ruskotalon juhlasali.

Esittelytekstissä käsiteltiin kirjastotoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä, yleisten kirjastojen laatusuosituksia sekä kirjastopalveluiden paikallisen toiminnan erityispiirteitä niiden kirjastotiloille asettamien vaatimusten osin:

- kirjaston sijainnilla ja tiloilla on yhä keskeinen merkitys palveluiden järjestämisessä. Keskeisimpiä käyttöön vaikuttavia tekijöitä on kirjaston sijainti
- Kirjastolain mukaan yleisen kirjaston on tarjottava tiloja harrastamiseen ja kansalaistoimintaan
- Yleisten kirjastojen laatusuosituksissa kirjastotilaa käsitellään laajasti:
 - o Määrällisesti tuhatta asukasta kohden olisi varattava 100 m²
 - o Kirjastorakennusten tulisi olla taajamien keskustoissa, eri-ikäisten käyttäjien helposti saavutettavissa sekä toimia yhteisöllisiä keskuksina
 - o Kirjaston asiakkailla olisi oltava käytettävissään kirjastotoimintaan sopivat, riittävät, viihtyisät ja ajanmukaiset tilat
 - o Kirjastotilojen kalustuksen on oltava muunneltavissa ja sen on mahdollistettava kirjastotilan monipuolinen käyttö ja toiminta
 - o Laatusuosituksen mukaan houkuttelevat ja keskeisellä paikalla sijaitsevat kirjastot ovat tärkeitä ja arvostettuja toimijoita yhteisössään.

Pääkirjaston väistötilasta päätettäessä on tarpeen huomioida lisäksi seuraavat toiminnan paikalliset erityispiirteet:

- Kirjaston yhteistyö ja tapahtumatuotanto kunnan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa on tiivistä. Kirjasto tarjoaa perinteisen kirjaston käytön opetuksen lisäksi myös eri ikäisten mediakasvatusta, mikä edellyttää riittäviä ryhmä- ja opetustiloja kirjastotilassa
- Lasten- ja nuortenaineiston osuus aineiston kierrossa on yli puolet
- Aineistoa kulkee varauksina paljon: käsittely edellyttää säilytys- ja laskutilaa
- Kirjastotilojen saavutettavuus ja esteettömyys
- Kirjaston omatoimipalvelu

- Keskustaajaman alueella asuu kunnan asukkaista valtaosa.

Kunnanhallitus kävi 28.3.2022 § 55 periaatekeskustelua kirjaston ja päiväkotien väistötila- ja tilaratkaisuista ja antoi ohjeita jatkotyöskentelyyn. Valmistelun pohjana ohjeen mukaan käytettäisiin valtuustosalia.

Toimialajohto on pyytänyt arviota kunnantaloon valtuustosalin soveltavuudesta kirjaston väistötilaksi sekä vaikutuksista kirjastopalveluiden järjestämiseen. Arvion tueksi on tekniseltä toimelta saatu tilan alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1985 sekä käyty keskustelua kirjastoammatillisen henkilöstön kesken.

Koska henkilökunta on ehtinyt altistua ja oireilla pääkirjaston tiloissa pitkään, väistötilan ilmanlaatu ja tilatekninen kunto on varmistettava. Kunnantalolta otetuissa sivelynäytteissä on esiintynyt enemmän partikkeleita kuin mitä pääkirjastolta löydettiin. Suurin osa kirjaston henkilökunnasta oireilee valtuustosalissa ja hallituksen huoneessa. Vaarana on, että altistuminen jatkuu ja johtaa terveydellisesti ja taloudellisesti pitkäkestoisempiin ja mahdollisesti vakavampiin seurauksiin.

Valtuustosalin neliömäärä alittaa yleisten kirjastojen laatusuosituksen mukaisen suositellun neliömäärän. Vaikka suositusten mukaisuus ei väistötilassa ole aina mahdollista, valtuustosali on kirjastopalveluiden järjestämisen kannalta ahdas. Käytännön seurauksena tästä on, että kokoelma ei karsittunakaan mahdu tilaan ja osa on yhä varastoitava muualla, mikä nostaa kustannuksia. Lisäksi, koska koulu- ja päiväkotiyhteistyö sekä mediakasvatuksen ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistäminen ovat yhä keskeisempiä kirjastotoiminnassa ja sähköisten aineistojen käyttö kasvaa, palvelua ei ole tarkoituksenmukaista rajata painetun aineiston nouto- ja vaihtopisteeksi, mitä valtuustosaliin sijoitettuna palvelu väistämättä pitkälti olisi. Väistötilaa voidaan tarvita useampia vuosia ja ikäluokat kasvavat nopeasti. Opastusten ja tapahtumien järjestäminen on pienessä tilassa niin ikään rajallista tai mahdotontakin.

”Digituki, satutuokiot, kirjavinkkaukset, keskustelutilaisuudet sekä vapaa oleskelu kirjastossa ovat keskeisiä tilankäytön elementtejä”

”Omatoimikäyttö on vakiintunut ja kustannustehokas tapa parantaa kirjastopalveluiden saavutettavuutta”

Kirjaston omatoimikäyttö on vakiintunut ja kustannustehokas palvelu, joka parantaa kirjastopalveluiden saavutettavuutta ja kirjastotoiminnan mitattua tehokkuutta. Omatoimipalvelun tauottamista ei suositella. Omatoimilaitteisto on siirrettävissä ja asennettavissa uudelleen eri tiloihin. Työ edellyttää jonkin verran sähköasennuksia. Mikäli omatoimikäyttöä ei haluta koko väistötilaan, omatoimialueeksi voidaan erottaa jokin alue esim. varausten noutoon ja lehtisaliksi.

Valtuustosali soveltuu rajallisten kirjastopalveluiden järjestämiseen ja on sijainniltaan hyvä, mutta väistötilaksi ei kirjastopalvelut sitä suosittelle, koska sisäilmasto aiheuttaa hyvin todennäköisesti ongelmia ja tilan koko rajoittaa merkittävästi siinä tarjottavia kirjastopalveluita.

Ensisijaisena edellytyksenä tilan käytölle on varmistaa työskentelyn turvallisuus. Lisäksi eduksi suositellaan valmistelun jatkoon tila-arkkitehdin käyttämistä tilasuunnittelussa. Suositellaan tarkasti harkittavaksi myös omatoimipalvelun mahdollisuutta.